

BUTLLETÍ

DELS

MUSEUS D'ART

DE

BARCELONA

JUNTA DE MUSEUS

AGOST — 1932

JUNTA DE MUSEUS

PRESIDENTS D'HONOR

President del Govern
de la Generalitat de Catalunya
Alcalde President de l'Ajuntament

PRESIDENT EFECTIU

Josep Llimona i Bruguera
Representant de les entitats artístiques de
Barcelona

VICE-PRESIDENTS

Bonaventura Cassol i Rovira
Conseller d'Instrucció Pública del Govern de
la Generalitat de Catalunya

Pere Comas i Calvet

President Tinent d'Alcalde
de la Comissió de Cultura
de l'Ajuntament

TRESORER

Ernest Ventós i Casadevall
Tinent d'Alcalde

COMPTADOR

Josep Maria Serraclarà i Costa
Diputat de la Generalitat

VOCALS REPRESENTANTS DE L'AJUNTAMENT

Casimir Giralte i Bullich
Tinent d'Alcalde

Joaquim Xirau i Palau
Regidor-Síndic

Joaquim Pellicena i Camacho
Regidor

Joan Baptista Atcher
Vocal tècnic

Ricard Opisso i Sala
Vocal tècnic

VOCALS REPRESENTANTS DEL GOVERN DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Pere Corominas i Montanya
Diputat

Pere Comas i Calvet
Diputat

Jaume Bofill i Matas
Diputat

Teresa Amatller i Cros
Vocal tècnic

Joan Rebull i Torroja
Vocal tècnic

VOCALS REPRESENTANTS DE LES ENTITATS ARTÍSTIQUES

Comte de Güell
President de l'Acadèmia Catalana
de Belles Arts de Sant Jordi

Pere Mayoral i Parràcia
Director de l'Escola d'Arts i Oficis i Belles Arts

Dr. Antoni Rubió i Lluch
Representant de l'Institut d'Estudis Catalans

Eduard Toda i Güell
President de l'Acadèmia de Bones Lletres

Alexandre Soler i March
Representant de les entitats artístiques
de Barcelona

Lluís Masriera i Rosés
Representant de les entitats artístiques
de Barcelona

Pere Casas i Abarca
Representant de les entitats artístiques
de Barcelona

VOCAL HONORARI
Carles Pirozzini i Martí
Ex-Secretari de la Junta

DIRECCIÓ - SECRETARIA - ADMINISTRACIÓ

Joaquim Folch i Torres
Director General dels Museus d'Art

Joaquim Borralleras i Gras
Secretari de la Junta

Pere Bohigas i Tarragó
Administrador General dels Museus d'Art

HORARI DELS MUSEUS

MUSEU DE LA CIUTADELLA. — Arqueologia i
Art Medieval i Modern. Parc de la Ciutadella.

MUSEU DE BELLES ARTS. — Art Contemporani. Palau de Belles Arts. Passeig de Pujades.

Durant el mes d'agost, tots els dies, inclús
els diumenges, de deu a una del matí i de tres
a posta de sol, excepte els dilluns, destinats a
festa del personal.

BUTLLETÍ DELS MUSEUS D'ART DE BARCELONA

Es publica cada mes.

REDACCIÓ: Museu de la Ciutadella, Plaça
d'Armes del Parc de la Ciutadella. Tel. 13868.

DIRECTOR: Joaquim Folch i Torres.

SECRETARI DE REDACCIÓ: P. Bohigas i Tarragó.

PREUS: Subscripció: 24 ptes. l'any. Número
sol: 2 ptes. Número endarrerit: 3 ptes.

ADMINISTRACIÓ: I. G. Seix i Barral Germans,
S. A. - Provença, 219 - Telèfon 71671.

Indústries Gràfiques Seix i Barral Germans

S • A

IMPRESSORS I EDITORS

disposen d'una ferma col·laboració
d'artistes especialitzats en tota obra
gràfica i el muntatge industrial mo-
dern de totes les branques del llibre

Aquest conjunt està al
servei de l'Art, de la
Indústria i del Comerç
i la seva consulta serà
molt agraïda i atesa

Provença, 219 : BARCELONA : Telèfon 71671

La vida i l'obra de Soler i Rovirosa

per

FELIU ELIES

Amb 43 grans làmines en fototípia,
4 d'elles en colors, i 27 il·lustracions,
també en fototípia, intercalades
en el text, que conté ademés el

Catàleg de l'obra del gran escenògraf

EDICIÓ LIMITADA
D'EXEMPLARS NUMERATS

Demani's a les bones llibreries de Catalunya
o bé als editors

I. G. Seix i Barral Germans, S. A.

Provença, 219 : BARCELONA : Telèfon 71671

BUTLLETÍ DELS MUSEUS D'ART DE BARCELONA

PUBLICACIÓ DE LA JUNTA DE MUSEUS

EL MUSEU DEL «CAU FERRAT» DE SITGES

L'inventari.—El gran artista Santiago Rusiñol, en morir, llegava a l'Ajuntament de la vila de Sitges l'edifici del «Cau Ferrat» amb les colleccions i obres d'art en ell contingudes. El testador obligava a donar al Museu caràcter públic i prohibia tota operació de venda o pignoració de les obres artístiques del «Cau Ferrat» i de l'immoble. En el cas d'incompliment d'aquesta condició, la cosa venuda o pignorada passava a ésser propietat de la Junta de Museus de Barcelona.

Honorat el qui això escriu per l'Ajuntament de Sitges i per la família del testador amb la comanda de practicar l'inventari i valoració de les colleccions artístiques del «Cau Ferrat», ens fou donada ocasió de posar-nos en contacte amb la collecció llegada, amb l'edifici i amb els elements de l'Ajuntament de Sitges que havien d'organitzar la vida futura del «Cau» com a Museu públic.

Tots els qui coneixen la història de la nostra renaixença artística i literària i tots els qui han llegit la vida de Santiago Rusiñol saben que el «Cau Ferrat» fou un centre d'acció renovadora i d'irradiació espiritual important. Rusiñol, diríem, emprant el seu estil, que establí amb el «Cau Ferrat» la seva tenda de campanya espiritual. Una façana de cara a l'ample mar, inquiet i d'horitzó infinit, i l'altra façana de cara als murs blancs dels carrerons de la vila vella de Sitges, bastida dins el baluard, l'edifici té per aquesta situació un caràcter que lliga amb tota l'obra d'aquest gran refinat i sensitiu que fou el nostre artista.

Rusiñol, doncs, llegava, a més d'una collecció de ferros d'art exquisida, feta amb un gust insuperat, i d'unes vitrines de vidres i de

talles i d'uns quadres d'*El Greco*, i d'unes sèries de ceràmica i d'un grup d'obres de la seva juvenesa, molt considerable, aquells murs i aquelles finestres del «Cau Ferrat», niu de tants somnis i mirador de tants ideals. I en entrar-hi a fer la feina eixuta de numerar, etiquetar i inventariar les peces de les colleccions per a complir la comanda que se'ns feia, ens sentíem atrets per aquell alè d'esperit que omplia encara la casa tancada, i respectuosos procuràvem que no se'n perdés ni una engruna, car aquell alè fou una cosa important dins l'obra de la restauració catalana.

Així procedírem amb el respecte que la cosa demanava i així obrírem caixes i mobles on es guardaven records de la vida del «Cau Ferrat» i de l'obra de l'artista. Així les lletres dels amics, que formen una collecció important d'autògrafs de grans homes de lletres, pintors i escultors; les proves i els dibuixos dels seus primers llibres, tals com *Oracions*, *Fulls de la Vida*, *Impresiones de Arte*. Els primers tiratges dels cartells de *L'Alegria que passa* i de la *Intrusa*, de Maeterlink; els retalls de periòdic comentant les primeres victòries de la jove escola modernista; les fotografies dels amics; els croquis dels viatges, les escasses notes relatives a objectes de les colleccions. Tot això inventariat, seriat, catalogat, es guarda ara en la intimitat d'un calaix de la cambreta on dormia Santiago Rusiñol, fins a l'hora que el desenrotllament del «Cau Ferrat» permeti l'exhibir aquesta secció curiosa del Museu que el nostre artista ha fundat.

I no cal dir amb quin amor, els companys del Museu que ens ajudaven a la tasca, han tractat totes les peces de les colleccions que avui són ja no sols inventariades, sinó fotografiades. Corresponent a n'aquest respecte, la primera operació fou la de fotografiar els conjunts de les estances i dels murs. Així preniem testimoni de la topografia exacta de cada

Els funcionaris de la Junta de Museus catalogant els objectes del «Cau Ferrat»

objecte, car això era important, per raó de què el «Cau Ferrat» té entre totes les seves valors aquesta preciosa d'ésser el reflex exacte d'aquell gran esperit que el va fundar i d'aquell gran artista que pintava els murs del «Cau» amb el color dels objectes, creant entre el fons i l'objecte i entre aquest i els seus veïns unes relacions d'harmonia que la ceguesa d'un mètode de classificació, molt tipus museu, podria en l'avenir destruir. Hi ha un tal verd d'un plat modest, sobre un tal blau d'un fons de lleixa, que per ell sol constitueix una obra d'art respectable. Així assentàrem, fotografiant la disposició topogràfica dels objectes, les bases d'aquest conservadurisme respectuós que el «Cau Ferrat» demana.

* * *

El «Cau Ferrat» Museu públic. — La condició especialíssima i espiritualment preciosa de totes aquestes valors que hem procurat tractar com convenia, ens feren pensar molt amb l'avenir del «Cau Ferrat» que s'anava a convertir en Museu públic. Un Museu públic té una doble funció, que és la de conservar les coses i la de fer-les donar el rendiment cultural i científic que elles com-

porten. Momificar el «Cau», conservar-lo amb totes les subtilitats que li són pròpies, era igual que conservar un bell insecte amb borrisol i tornassol d'ales i tot, per a travessar-li el cos amb una agulla. Calia evitar la mor i que entorn del nucli primer, alguna cosa hi palpités encara, de manera que aquell fogar d'acció i aquell focus d'irradiació, es prolongués més enllà de la vida de Santiago Rusiñol.

Els amics de Sitges, tant els que des de l'Ajuntament sentien la responsabilitat del llegat, com els que des de fora el sentien per esperit de ciutadania, coincidien amb els nostres pensaments, però hi havia una freda realitat que s'interposava entre la bona voluntat i l'acció, car la llei obligava al Municipi de la vila, en fer-se càrrec de l'herència, a una despesa considerable i imprevista, que dificultava el que l'empresa avancés pels camins que volien.

El senyor President de la Generalitat i el Conseller d'Instrucció Pública senyor Gassol, coneixedors d'aquestes dificultats, hi acudiren, i varen oferir a l'Ajuntament de Sitges la col·laboració del nostre Govern, en forma de posar al servei del «Cau Ferrat» l'organització tècnica de Museus de la Generalitat, representada per la Junta de Museus de Barcelona.

Reunits pel President Macià, l'Alcalde de Sitges senyor Costa i el President de la Junta de Museus senyor Llimona, a presència del Conseller senyor Gassol, fou feta a l'Alcalde de Sitges l'oferta i al President de Museus la comanda. Així posats d'acord, tramitades les condicions de la intervenció de la Junta nostra al Municipi sitgetà i acceptades per aquest, s'anava a establir l'organisme regent del «Cau Ferrat», mentre es demanava a les Corts la votació d'una llei que eximis del pagament de tot impost a l'Ajuntament de Sitges, que havia de rebre l'herència preciosa que Rusiñol li deixà. I la llei fou votada, a condició de què per a regir el Museu llegat, es constituís un Patronat disposant de solvència tècnica i de mitjans econòmics per al sosteniment de la institució que es fundava.

Doncs, la cosa es resolía favorablement als desitjos de tots. L'Ajuntament de Sitges, representant la possessió de la vila, posava a la cura tècnica de la Junta de Museus el Museu del «Cau Ferrat». El Patronat que la llei demanava, es constituïa, doncs, pels representants polítics de la vila de Sitges i pels delegats tècnics de la Junta de Museus, als quals s'afegien un representant de la família Rusiñol i quatre veïns de Sitges artistes.

Aquesta és la composició del Patronat, la llista de noms del qual donarem en el nostre número anterior i que espera l'aprovació del Govern de Madrid per a entrar en funcions legals. Mentrestant, però, la Junta de Museus, complint els seus compromisos, ha establert un servei permanent de guarda del «Cau Ferrat» a base de tres guardes interins proposats per l'Alcalde de Sitges.

Heus ací explicada la constitució de l'organisme directiu del «Cau Ferrat», i explicades les causes que l'han determinada.

Doncs ara, comptant amb tots aquests elements, serà possible que el «Cau Ferrat» visqui i es conservi. I viure vol dir créixer i actuar. Quant a la creixença, la tindrem immediata, car la Junta de Museus ha acordat traslladar la seva col·lecció de ferros a Sitges, per a què, unida a la de Rusiñol, formi ja des d'ara un Museu de ferros antics de primera importància i únic a Espanya i rar a Europa.

Aquest Museu caldrà augmentar-lo, i els augments sens dubte determinaran una extensió dels locals que el Patronat haurà de preveure, i que ha de procurar-se, tot tendint a què el

«Cau Ferrat» quedi el que fou quan Rusiñol va morir i que sia entorn d'aquest nucli primitiu, que la creixença es faci.

Quant a l'acció, una primera feina és la de publicar un bon Catàleg del «Cau Ferrat» precedit de la seva història tan interessant, la qual ara, amb els materials que el mateix «Cau Ferrat» ens dóna, pot ésser profusament il·lustrada. A seguit, cal organitzar una sèrie de conferències invitant per torn a sentir-les a totes les nostres entitats de cultura popular, a fi de què el nostre poble tingui esment del que és el «Cau Ferrat» i del que són les col·leccions en ell instal·lades.

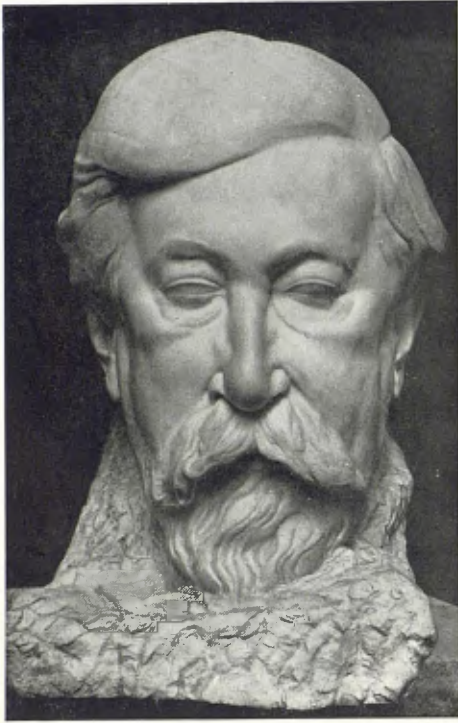
Aquestes dues obligacions essencials complertes, l'avenir dirà com podran desenrotllar-se les possibilitats que el «Cau Ferrat» comporta, des d'aquest punt de vista de Museu, que en néixer a la vida pública ha de lligar la seva vida a la causa ideal de la pròpia grandesa.

JOAQUIM FOLCH I TORRES
Director General dels Museus d'Art

INAUGURACIÓ DEL MONUMENT A SANTIAGO RUSIÑOL A SITGES

El diumenge dia 12 de juny tingué lloc a Sitges l'acte d'homenatge que la vila tributava al seu fill predilecte amb motiu de la inauguració del monument que ha estat aixecat per subscripció pública al «Recó de la Calma», la placeta que es forma davant la façana de Maricel, al carrer de Fonollar, ben a la vora del «Cau Ferrat».

L'acte revestí una importància extraordinària. A les onze del matí eixí de l'Ajuntament la comitiva oficial que anava precedida pels infants de les escoles. La presidí el senyor Ventura Gassol, conseller de Cultura en representació del Govern de Catalunya. L'acompanyaven el senyor Miquel Utrillo, el qual duia la representació del Governador de la Província, senyor Joan Moles; el general senyor López Pozas, que ostentava la del general de la divisió senyor Batet; l'Alcalde de Barcelona senyor Jaume Aguadé, el diputat a Corts senyor Joan Estelrich, l'alcalde de Sitges senyor Josep Costa junt amb tots els regidors, el

Testa de Santiago Rusiñol, modelada per Borrell Nicolau, que corona el monument

jutge municipal, el rector i representacions de les entitats culturals i artístiques de la vila.

Quan la comitiva arribà al «Recó de la Calma» hi havia esperant-la la senyora Lluïsa Denís, vídua de Rusiñol, la seva filla Maria, el seu gendre senyor Josep Planàs i el seu nét senyor Santiago Planàs. Hi havia també la senyora Gallofré de Gassol y la senyora Cortès d'Aguadé, els senyors Soler i March, Casas Abarca, Folch i Torres, Borralleras i Bohigas Tarragó de la Junta de Museus, els actors senyors Enric Borràs i August Barbosa, el mestre Enric Morera, l'escultor senyor Borrell Nicolau, el pintor senyor Joaquim Sunyer, el dibuixant senyor E. C. Ricart, el senyor Segimon Rovira, el poeta senyor Trinitat Catasús, el doctor Corachan, els senyors Marsal, Planas i Robert i Joan Bosch, i la Junta de l'Ateneu de Sitges «El Centaure».

El senyor Julià, assessor de l'Ajuntament de Sitges que formava part de la Comissió prohomenatge a Santiago Rusiñol, donà compte de les gestions del Comitè d'ençà de la seva constitució per l'octubre de l'any 1929. En nom

d'aquest féu ofrena del monument a l'alcalde de la vila pregant-li d'acceptar-lo com a testimoni del respecte i l'estimació que Sitges sent pel seu fill predilecte al qual deu la seva grandesa espiritual.

En aquell moment, sota una pluja de clavells i en mig d'una ovació intensa, el nét de l'homenatjat, senyor Santiago Planàs, féu córrer la bandera catalana que cobria el bust, Una orquestra executà un fragment de *L'alegria que passa*.

El bust de Santiago Rusiñol, obra de l'escultor Borrell Nicolau, és en bronze, d'un tamany una mica major del natural. Reposa damunt un pedestal de granit de forma paral·lelepípede, rom de la part alta, a la davantera del qual hi ha, en lletres cisellades

El monument

i destacades en esmalt vermell, la inscripció «A SANTIAGO RUSIÑOL ELS SEUS ADMIRADORS». Aquesta peanya està col·locada damunt un ample replà que li serveix de basament.

L'alcalde de Sitges, senyor Josep Costa,

Parlà a continuació el senyor Casas Abarca en nom de la Junta de Museus i com a President del Círcol Artístic, per a manifestar l'adhesió d'aquelles dues entitats a l'acte d'homenatge que Sitges tributava al gran artista. Invità els sitgetans a fer més perdura-

La inauguració del monument

en nom de la vila, pronuncià un bell parlament evocant el pas de Santiago Rusiñol per Sitges. Parlà dels beneficis que en rebé la vila blanca, del «Cau Ferrat», de l'erecció del monument a *El Greco* i acabà dient que l'agraïment etern que els sitgetans deuen a la protecció moral i material de Santiago Rusiñol havien volgut plasmar-lo en aquell monument que acabaven d'inaugurar.

ble aquest homenatge mantenint tothora cobert de flors el bust inaugurat.

Féu ús de la paraula el diputat senyor Estelrich en nom de Mallorca, la terra que compartí amb Sitges un dels més gran amors de Rusiñol. Constatà el fet que igualment Mallorca com Sitges degui a Rusiñol el seu actual ressorgiment. Presentà l'enllaçament espiritual de Rusiñol i Mallorca com un aspecte de la

fraternitat d'esperit que existeix entre Mallorca i Catalunya per damunt la lletra de les constitucions.

Evocà la personalitat complexa de l'illustre pintor-literat, animador, transformador del nostre ambient artístic, amb uns versos de Joan Alcover:

Un poc amarg el viure
l'ànima un poc malalta
de febre d'ideal.

Féu remarcar l'obra de cordialitat de Rusiñol per terres ibèriques. En aquest sentit — afegí finalment l'orador — Rusiñol fou un símbol. Fou Espanya endins un gran viatjant de l'espiritualitat de Catalunya.

L'Alcalde de Barcelona, senyor Aguadé, començà dient que portava en aquell acte el seu tribut d'admiració a Rusiñol «fill i veí de la ciutat comtal». Declarà que la vida de Rusiñol constitueix per als catalans un dels trossos més gloriosos de la nostra història. I referint-se a les paraules de l'orador que l'havia precedit, senyor Estelrich, afegí que no fou solament un viatjant de la nostra espiritualitat per tot Espanya sinó per tot el món. Presentà l'erecció del monument a *El Greco*, pintor de essència castellana, com un desmentiment als qui acusen els catalans de particularistes. Acabà dient que Sitges devia a Santiago Rusiñol aquell homenatge que li retien. Ell li donà aquella vida espiritual que la fa ésser avui orgull de Catalunya.

El Conseller de Cultura de la Generalitat, senyor Gassol, s'excusà de bell començament de trobar-se afònic. Però tot el que no pugui posar de vibració a la veu — digué — ho posaré de fervor al cor. Recordà que el President Francesc Macià, veritable amic de Rusiñol, en anar l'any passat per terres castellanes, una de les seves primeres idees fou d'anar a cop-sar a Aranjuez, la darrera tebior espiritual de l'inoblidable patrici mort allí. En aquest viatge romàntic — continuà dient — jo l'acompanyava i en la cambra austera on finí els seus dies l'autor de *La Mare*, cambra de parets blanques, que transportaven per un moment la imaginació a la vostra Sitges, vaig veure un replec de l'ànima de Rusiñol. Després de parlar de la humilitat de Rusiñol, l'orador esmentà el seu bohemisme incorregible, no pas dels que deixen pel camí les vestidures del cos

i les de l'ànima. Arreu on passava Rusiñol ho enriquia tot. Ell lligà Catalunya al món. Féu remarcar la influència de Rusiñol dins la pintura i les lletres, sobretot al teatre de casa nostra i acabà dient que en aquell «Recó de la Calma» de la vila dels clavells i de les idees, aquell monument vora la nostra mar seria una flama guiadora, un far per a cridar entorn nostre tots els homes lliures i anunciar-los que Catalunya comença a ésser el que ha estat.

Els oradors foren calorosament aplaudits en acabar llurs parlaments. El senyor Julià procedí aleshores a llegir les nombroses adhesions rebudes a l'acte.

Deixaren corones i rams al peu del monument: el Conseller de Cultura senyor Gassol, l'Alcalde de Barcelona senyor Aguadé, els actors Enric Borràs i August Barbosa en nom dels actors catalans, Joan Utrillo, un ramell de roses d'Ignasi Zuloaga. També hi foren dipositats entre moltes altres ofrenes uns poms de clavells de Carme Alonso Cano, de Granada.

SANTIAGO RUSIÑOL PINTOR

És ben segur que un jorn vindrà, en el que totes les manifestacions d'art seran tractades acuradament en les publicacions dels Museus.

La música, la poesia, l'oratoria, la declamació i el ball, poden i tendeixen a defugir les sales tancades amb llotgetes i seients repartits com ja ho eren en els bons temps del Renaixement.

L'art català pot reivindicar les glòries, endemés del goig, d'haver sentit durant molts anys, els chors de Clavé, en els jardins de l'antic Tívoli; representacions a l'aire lliure, com la d'*Ifigènia*, de Goethe, traduïda pel gran Maragall, en el magnífic Laberint, tan assenyalat com a possible parc artístic de Barcelona; les caramelles, quan no perden el caire de senyorívol galanteig forà; els ballets, encara vius, i les comparses, desenrotllant-se per les places i carrers de les nostres viles, i mantes altres manifestacions d'aquell gran art tan complex, que surt del Poble i que, enlairant-se, nodreix les obres més completes i definitives dels artistes cabdals. Ben aviat, encara tenim l'esperança de fruit-ne: oïrem l'*Atlàntida*, de Verdager, parafrasejada per la sensibilitat mu-

Santiago Rusiñol (1892), per Müller
(Museu del «Cau Ferrat», de Sitges)

marc per a obra tan excepcional, Poblet, Sant Cugat o una qualsevulla de les formoses cales de la Costa Brava, sense xalets, hostals, barraques de banys i altres endimarís?

* * *

Desglossar de l'obra d'un gran artista una part de les seves activitats, només sembla una tasca un xic feixuga. Realment, el prescindir de les demés produccions d'un intel·lecte únic, assoleix quasi bé l'aspecte d'una malifeta.

Un artista, un home com Rusiñol, veia, sentia, escoltava, copsava i entenia les veus latents de la vida i de la Naturalesa, mentre els ulls dirigien les mans que inlassablement pintaven fins ben poc abans del seu traspàs. Semblantment, tot escrivint, donava vida i feia parlar un pati sitgetà que ell admirà blau i que ara la ignorància i la netedat han tornat blanc. Aquestes transposicions d'un art a l'altre, són constants en la vida del gran artista i la raó és ben senzilla. Lúcidament, Rusiñol pensava amb els ulls. La visió era el vehicle indispensable amb el que el seu esperit sensible glatia davant de la vida íntima, col·lectiva, de nit, de dia, a la seva terra o fora d'ella. Un record potser subconscient d'un carro de saltimbanquis, la mandra del treball imposat per una necessitat gens frisoa, el crepuscle d'un poble ratllat per una carretera, una figura femenina un xic sublimada i la ferotge estultícia d'un alcalde de llogarret donant turment espiritual a un fill estabornit d'autoritat, i l'*Alegria que passa* neixia, un vespre d'estiu, a Sitges, de l'esperit de qui havia recorregut una part de Catalunya sense pressa.

Pintar era, en els primers temps de la seva vida, el delit de Rusiñol. Pintar el que fos, el que pintaven els demés pintors, models adotzenats, interiors, paisatges, el que es presentés a la seva vista i factiblement reproduïble. Com els demés pintors, pagà el tribut que és de llei a les improvisacions juvenívoles, creient digne d'ésser pintat un interior de taller, com s'anomenaven aleshores els estudis d'artista. Una de les obres primerenques era d'aquesta mena: una peça buida amb claror de galeria fotogràfica i al bell mig una caixa antiga, amb un jove assegut en posició rebuscada.

No fou de durada el conreu d'aqueixa pintura convencional, que passà amb rapidesa per ésser de *moda*. La Naturalesa atreia l'es-

sical d'un home com Falla, que escolta i sent la forta veu del poeta vigatà des del recó de les muntanyes granadines. ¿No serà excellent

perit del novell artista i les conques, planes i comes de Cerdanya l'embadaliren sincerament, amb llur senzillesa, per la construcció lògica de les muntanyes, per l'encert de la situació dels poblets, per l'encant de l'art romànic que semblava fer ressuscitar la intimitat i el silenci de les catacumbes a flor de terra.

taques amples i encertades, a les que lentament l'amistat i la justa admiració que sentí Rusiñol per la pintura del dotat Ramon Casas, féu perdre la personalitat, arribant en certes obres i no poques, a fer dubtar de quin dels dos amics eren els estudis.

Molt i malament discutit a Barcelona, sem-

Rusiñol, Mani, Ferran i Utrillo, a París

Nova prova de l'esperit atent a totes les manifestacions d'art, és la franca inclinació per la col·lecció de ferros forjats, dels que fou i encara és tan rica la Cerdanya. El que no aconseguí adquirir en els primers temps, fou assenyalat en la memòria impecable de l'artista i més tard, quan pogué, es juntà el ferro desitjat al creixent tresor del «Cau Ferrat».

Molt poc temps després, pintà Rusiñol algunes figures vigoroses, sintetitzades, vistes a

blava Rusiñol en plena possessió d'una personalitat artística, quan la ploma li començà a córrer, ensems que no deixava tranquils els pinzells. Els articles de *La Vanguardia*, els monòlegs i els assaigs literaris, eren estudis vistos, anecdòtics com les pintures de Montmartre, de Barcelona i de Sitges. Els títols, ja que els temps així ho volien, sense ésser rebuscats, eren descriptius: *La darrera recepta...* *La morfímana...* *El bohemí...* *El novici*.

Desviats pel desig de seguir les modes de París, els comentadors del temps deien que Rusiñol era impressionista. Comparat amb l'acció de copsar un moment de la vida externa, el mot era ben emprat, mes tenint present la tècnica que creà el qualificatiu, ni Rusiñol fou impressionista, ni s'ho proposà mai. El llibre de Rood no havia atacat l'esperit del pintor català ni de cap altre pintor de la terra.

En els anys en què treballà a París, l'estil, la tècnica, les inclinacions semblaven prou fortes i segures per no recolzar-se en les obres massa diferents de les del jove mestre català. Les amistats amb joves artistes de gran talent i que malgrat llur naturalesa d'estrangers pensaven dins d'una estètica paral·lela a la de Rusiñol, influïren un xic en els seus gustos eclèctics, més que modificaren la tècnica del pintor català, ja que cap d'ells, un cop recorreguda la cursa de les vides, assolí pel conreu de la pintura la celebritat i la consideració obtinguda per Santiago Rusiñol. Els més íntims foren els companys d'acadèmia, a la que assistien devotament, per tal d'arribar al desitjat domini del dibuix, de la tècnica, del tallat de les composicions, de les figures, dels estudis i dels encerts que determinen el gust, la qualitat del treball, de la pinzellada, del color, fins a arribar al somniat mestratge. Vénen a la ploma, persistentment, els noms de Dulac, de Thomas, Vernet, Robertson, Müller i d'altres ja més avançats, que han assolit veritable anomenada.

Com artistes preferits per Rusiñol, en els norantes, hi havia l'Arnau Jean, fi, delicat, imprecís; Bernard, que jugava amb els colors, fins a pintar cavalls blancs; René Billotte, pintor d'un talent precís, modest i complet, coneixedor dels recons els menys pintorescos dels ravals de París; el paisatgista Jules Breton, trànsfuga artificial de la vida rural, tan ben sentida per Millet; Eugène Carrière; Cazin, paisatgista i, cosa estranya aleshores, les primeres obres de Cézanne, que com De Gronx i altres pintors de gran talent, sols eren admesos a l'exposició lliure dels Independents. També l'atreïen de vegades Fantin-Latour, Gauguin, que veiem a l'estudi de Zuloaga; els assaigs coloristes d'Helleu; les obres que Camondo havia reunit, entre les que es podien admirar conjunts de Claude Monet i d'Édouard Manet; els paisatges de Pissaro i de Renoir, que eren veïns de l'estada de Rusiñol, així com Tou-

louse-Lautrec i Zandomenoghi, venecià tolerat pel grup impressionista.

Dels estrangers que es podien admirar des de París, preferia els alemanys Kuehl, Liebermann i Fritz von Uhde. Els americans Dannat, Harrison, Sargent i, per sobre de tots, Mac Neil Whistler. Els anglesos Belleróche, company d'acadèmia, Brangwyn, John Lavery i Robertson, germà del gran actor. Els belgues Frédéric i Alfred Stevens; l'holandès Ten Cate i fins l'italià Boldini. Anders Zorn fou un gran amic de Rusiñol, com ho fou també Thautow i el filandès Edelfelt.

Ultra aquests artistes admirats o coneguts, respectava Rusiñol el talent ponderat de Puvis de Chavannes i el moviment vital de Degas.

La freqüentació plena d'afecte i la llarga convivència amb Zuloaga, no intervingueren per a res en la pintura rusiñolesca, com no fos l'admiració pel gran *Greco*, que arribà a ésser el déu tutelar de la colla, des de l'adquisició del *Sant Pere* i de la delicada *Magdalena* que són els joiells pictòrics del «Cau Ferrat».

* * *

Amb aquestes idees i les que semblaven poderoses influències, Rusiñol anà a Granada, i la mateixa nit de la nostra arribada, perduts per a tornar al cim de l'Alhambra, caiguérem anant i venint esmaperduts, davant del primer conjunt de xiprers formant pavelló. Aquells arbres foren el punt inicial del canvi que sofrí Rusiñol, admirador informat de la Natura, encisat pel cant que ell oïa de les flors i de les plantes arreglerades per jardiniers savis, sense violències d'estisora, de podes i de serres. Després de Granada, pintà Rusiñol tots els recons admirables dels vells jardins de Barcelona, començant pel Laberint, per ell sentit com per ningú. Els jardins bells, rics, plens d'ufana, de València, i els xiprerars de Xàtiva i d'altres viles valencianes, fins que caigué com a casa seva al paradís floral d'Aranjuez, la vila castellana a la que ell donà nou ésser i anomenada i on en mig de l'amor dels seus i d'aquells vilatans, deixà la vida que ompli de treball, d'innegable poesia i d'obres a les que el recul adequat del temps farà la deguda justícia.

* * *

Fóra mal escollit el moment, per a fer comentaris crítics i paral·lels amb altres homes de

Salvador Robert, per Santiago Rusiñol

gran intel·ligència. No és l'amor gran i seguit, no és l'amistat forta i segura ni cap impuls pedant que m'ha fet pensar constantment en aquest any del centenari de Goethe, amb Santiago Rusiñol. Tots dos començaren decantant-se cap a la pintura, i si el gran alemany de la cort de Weimar ho deixà i quasi res no n'ha quedat, Rusiñol, d'ulls més clars per als objectes admirats, seguí paral·lelament la seva vida, pintant mentre la llum del Sol el guiava i escrivint després de la posta. Tots dos pensaren valent-se dels ulls; tots dos amaren, per sobre de tot, la Vida i la Natura; tots dos s'encisaren quan conegueren Itàlia, ja homes fets, i només es diferenciaren per les poques amistats que el gran poeta alemany mantingué realment i els corrents de simpatia que remogué Santiago Rusiñol per tot arreu on passà.

M. UTRILLO

LA FIRA DEL DIBUIX

El dia 4 de juny fou inaugurada en el clos dels Jardins Soler i Rovirosa, del carrer de les Corts Catalanes, la Fira del Dibuix. La primera Fira del Dibuix, cronològicament primera ací, i, sens dubte, arreu. Fou inaugurada el dia 4 i closa el dia 12 de juny, amb el patronatge de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona i la col·laboració benemèrita de la Comissió de Parcs i Palaus i del G. A. T. C. P. A. C., el qual a base dels materials que aquella li facilità sabé bastir uns estands sota porxades, de línies horitzontals i d'un digníssim bon gust a *la page*.

La gestació i eclosió de la Fira del Dibuix no fou, per dir-ho així, dolorosa. No fou, però, massa fàcil ni planera. Era sortosament oportuna i havia estat intel·ligentment ambientada. El dia abans publicàvem aquests mots: «Podríem, si el nostre ofici fos ressenyar, donar compte de l'èxit d'aquesta inauguració i datarla en la nit de demà. Mai com aquesta vegada, i consti que ens hem errat poques vegades, hem estat tan segurs del succés que tindrà aquesta, gairebé detonant de tan simpàtica, festa del dibuix, festa de la sensibilitat millor.» No ens erràrem. La Fira del Dibuix constituí des del moment de la seva inauguració un succés públic que no es marcí fins després de la clausura.

Un dibuix és un apuntament prometedor d'una obra que vindrà. Adhuc quan el dibuix no és més tard omplert de color i resta definitiu amb les seves línies seques, hi ha com una obra nua que batega dins el seu traç subtil. L'artista recull al moment la fugacitat d'un moviment. La mà sembla que es mogui amb un nervi especial, insinua una forma, un contorn, delimita la taca movent d'un cos. La mà obeeix a un sentit destre, copsador directe de la forma de les coses que vol plasmar. A vegades, però, el llapis rectifica, refà una línia, marca una ombra, i és que l'estre, la mà lluita per a seguir la intuïció de l'artista, la seva sensibilitat, per a figurar damunt el cartó allò mateix que la imaginació veu al contacte amb la realitat. És aquesta punta d'emoció directa que trasllueix en el dibuix allò que ha fet que fos estimat i tingut en alta consideració per a l'estudi de la tècnica dels grans mestres.

De l'esbós ràpid del model acadèmic fins a la dissecció linial d'un cos imperfecte que ens dóna la caricatura, tota la gama artística

El públic a la Fira del Dibuix

Els stands

ha estat representada a la Fira. I era un goig per a nosaltres veure com el dibuix triomfava. Un triomf insòlit! El dibuix esdevenia popular. Una curiositat remarcable que ha fet l'èxit dels organitzadors de la Fira del Dibuix, duia la gent a resseguir amb l'atenció més afuada les instal·lacions. I d'aquesta contemplació sorgia per a ells un coneixement, una comprensió més efectiva que la millor lliçó d'aula, des del punt de la creació artística. El dibuix assolí, després de totes les vexacions, desistir-se dels lligams de les

tant *nonchalance* episòdicament batuda per ell mateix en aquesta ocasió. Secundats aquests, més tard, intelligentment, pels senyors Oleguer Junyent, Joaquim Borralleras i Churrua, en constituir la Junta Directiva pel voler d'una assemblea composta d'artistes, arquitectes, **ensemblers**, amadors d'art, marxants, gerents de galeries d'art, etc. Secundats, encara, més tard, a l'hora de l'exposició amb la col·laboració entusiasta, incondicional, fervent de les galeries i els marxants que muntaren llurs estands en el clos de la Fira, a retenir:

L'artista Ricard Opisso, delineant a la Fira del Dibuix

innombrables incomputables curulles carteres i rebia l'homenatge fervorós dels amadors de l'art més exquisit. Rebia aquest homenatge i aquesta consagració a seguida dels activament primers iniciadors propulsors de la Fira, als quals nosaltres, al nostre torn, voldríem homenatjar perquè sabem quant costa dur al límit just de la mesura els esforços intel·ligents, i que amb una lucidesa exemplar i un entusiasme — entusiasme caríssim, exemplar — dugueren a terme aquesta primera Fira del Dibuix.

Montserrat Isern, fèmina d'heroica intel·ligent constància; Macià Pascual, entusiasta al roig blanc, que diria el nostre caríssim Escalasans; F. Camp-Ribera, iniciador, inventor millor dit, de la Fira prodigi, ell d'una desconcer-

Galeries Laietanes, Sala Busquets, Sala Badriñas, Galeries Syra, Sala Gaspar, Sala Avinyó i Joan Merli.

Nascuda la Fira del Dibuix d'una idea que trobà una disposició feliç i s'alimentà de la col·laboració ambient, no calgué als organitzadors fer la més lleu invocació al patriotisme, a la fe, a la cultura dels catalans. El ciutadà degué tenir-los-ho molt en compte. No calgué ni fer tangibles aquests mots que nosaltres simbòlicament el dia abans hauríem posat a l'entrada del clos de la Fira: «Ciutadà, si no vols caure en la temptació, no entris. Ciutadà, si et sents prou fort per a no caure en la temptació, no entris. Ciutadà, aquí és la Fira del Dibuix, compta, estimat ciutadà, que el dibuix t'encomanarà una mena de passió que tindrà sabor

de totes les sensualitats, que se t'encomanarà a tots els sentits.»

No calgué cap invocació.

El ciutadà barceloní, l'anònim ciutadà al costat del conegut col·leccionista, obria amb inusitada avidesa totes les carteres i girava polidament tots els dibuixos de tots els autors i guanyava de l'un a l'altra en coneixença, en finor espiritual, el que no té preu. L'anònim ciutadà al costat del conegut col·leccionista adquiria un dibuix, diversos dibuixos, d'un preu modest, de tot un senyor preu, segons les seves possibilitats, endut pel seu agradament, endut sovint — era l'home pres de la més pura sensibilitat — per una transparent passió de posseir aquell exemplar excepcional i únic.

* * *

El timbaler. — Apunt de R. Opisso

L'exposició, la Fira del Dibuix per deixar-ho en el seu nom específic, ara evocador, fou invitada pel benemèrit Centre de Lectura de Reus, qui amb la col·laboració del Municipi reusenc oferia de bastir els estands d'una manera escaient i important com ací. Fou igualment invitada la Fira, per una galeria sabadellenca... No fou possible, malgrat tots els bons desitjos, d'acceptar aquestes invitacions per aquesta vegada, però això és infinitament esperançador per a la Fira del Dibuix de l'any vinent i dels anys successius.

El Dibuix menyspreat, menystingut, a casa nostra, s'ha alliberat i entra en les col·leccions d'art i promou un col·leccionisme inèdit. Al Dibuix li és reservat, a casa nostra, complir una inestimable missió pedagògica.

* * *

Són interessants aquestes dades del volum material de la Fira del Dibuix. Dades d'estimació aproximada:

Galeries expositores i marxants: set, vuit estands.

Artistes dibuixants expositors: dos cents.

Dibuixos exposats i en carteres: cinc mil.

Preus forts: de quinze a cinc centes pessetes.

Dibuixants que no vengueren cap dibuix: deu.

Nombre total de visitants a la Fira: vint-i-dos mil.

JOAN MERLI

UNA EXHIBICIÓ DE LA «PATUM» DE BERGA AL POBLE ESPANYOL

La Junta de Museus té el projecte d'organitzar al Poble Espanyol de Montjuïc un Museu d'Art Popular.

Una de les seccions d'aquest Museu estarà dedicada a les manifestacions vivents del folklore. És la Secció Vivent de Festes, Danses i Misteris, del Museu d'Art Popular del Poble Espanyol de Montjuïc.

En tant que es realitza aquella organització, la Junta ha iniciat ja aqueixa secció especial, que seguirà amb d'altres manifestacions.

La primera va consistir en una exhibició de la famosa «Patum» de Berga.

A aquest efecte, la Junta va contractar amb l'Ajuntament de Berga la transplantació al Poble Espanyol de tots els elements que formen aquest espectacle popular, per tal de què es pogués conèixer en tota la seva integritat i puresa folklòrica.

L'avant vigília de Sant Joan, dia 22 de juny, a les set de la tarda, va tenir lloc la primera exhibició.

Va estar exclusivament dedicada a les autoritats, als Diputats de la Generalitat, als Regidors de l'Ajuntament de Barcelona, a la premsa, a les entitats artístiques, literàries i folklòriques de la nostra ciutat i, en general, als amics del Museu.

Els caballets i Els diables. — Apunts de R. Opisso

Per tant, l'entrada va ésser per rigorosa invitació.

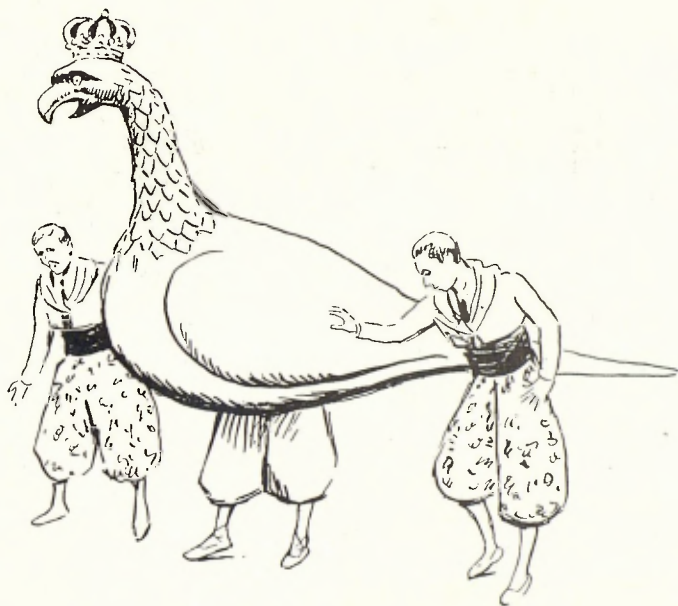
Varen acudir a presenciar la exhibició el Conseller del Govern de la Generalitat senyor Jové Surroca, en representació del President d'aquesta corporació; l'Alcalde, senyor Jaume Agudé; el tinent coronel senyor Marius Giménez, en representació del general Batet; el Comandant de Marina senyor Lluís Berdugo; representants de les demés autoritats barcelonines; bon nombre de Diputats i Regidors; tots els individus i l'alt personal de la Junta

El text d'aquest discurs es publica a continuació d'aquesta informació.

Seguidament, el reputat folklorista senyor Joan Amades va donar, des del mateix lloc, una conferència sobre la història i la significació de la «Patum» de Berga.

Les idees exposades en aquesta conferència seran recollides i ampliades en el treball que sobre aquest tema ha escrit el mateix conferenciant i que serà publicat en un altre número del nostre BUTLLETÍ.

Ambdós parlaments pogueren ésser fàcilment

L'Aliga. — Apunt de R. Opisso

de Museus; redactors de tots els diaris de la ciutat i la immensa majoria dels demés invitats, que van omplir tots els seients disposats a peu pla de la plaça, a les llotges i als balcons. A més, hi havia l'Alcalde de Berga senyor Josep M. Badia i els Regidors d'aqueixa vila senyors Climent Capallera i Ramon Vila, oficialment delegats per aquella corporació municipal.

Des del balcó de la casa dels pòrtics de Sangüesa, on hi havia la llotja oficial, el Director dels Museus senyor Joaquim Folch i Torres va llegir un discurs explicant el projecte de Museu d'Art Popular que la Junta pensa portar a cap al Poble Espanyol, i el què són en altres països aquesta classe de Museus.

escollats per tot el públic mitjançant els altaveus instal·lats a diferents llocs de la plaça, i foren coronats per llargs aplaudiments.

Seguidament el típic timbaler va donar les senyals tradicionals i va començar l'exhibició pel següent ordre:

- 1, Moros i cristians o tures i caballets;
- 2, Diables; 3, Mula guita o «Patum»;
- 4, Nans vells; 5, Nans nous; 6, Gegants;
- 7, Diables plens.

La cobla «Barcelona» interpretà la música pròpia de cada un d'aquests números.

A tres quarts de nou del vespre, amb l'impressionant espectacle del darrer número, d'un efecte teatral realment extraordinari, acabava aquesta primera exhibició de la «Patum».

Sense perdre res de la seva suggestiva teatralitat, l'exhibició de la «Patum», amb les conferències prèvies i la integritat dels seus elements, va obtenir un cert caràcter de sessió acadèmica o d'estudi molt en consonància amb la finalitat que perseguia la Junta de Museus i que correspon a la seva missió.

El dia següent, revetlla de Sant Joan, a les deu en punt del vespre va tenir lloc la segona i darrera exhibició.

Aquesta va tenir caràcter públic i es va veure considerablement concorreguda.

nava amb el caràcter de la vetllada, per ésser també de naturalesa folklòrica.

Va consistir en tres danses populars de la nostra terra, executades per l'«Esbart Català de Dansaires».

Fora d'aquestes modificacions, el programa es va anar desenrotllant com el primer dia i l'ordre dels números va ésser el mateix.

El senyor Amades va anar anunciant aquests des del mateix lloc, utilitzant els altaveus, i a la vegada anava fent una breu explicació de cada un d'ells.

La comparsa de la «Patum» a la plaça del Poble Espanyol

A la llotja oficial hi varen acudir distingides personalitats, entre les quals cal esmentar el President de la Generalitat de Catalunya senyor Francesc Macià, l'Alcalde accidental senyor Pere Comas i el Governador Civil senyor Joan Moles.

A l'hora anunciada va començar l'espectacle, sense les conferències del dia anterior.

En començar, es va fer un recorregut de tots els elements de la «Patum» per la plaça del Poble, precedits del timbaler i acompanyats per una marxa adient que executà la cobla.

Abans de l'últim número, la preparació del qual exigeix ordinàriament un llarg intermèdi, es va donar una interessant manifestació, que encara que aliena a la «Patum» no desento-

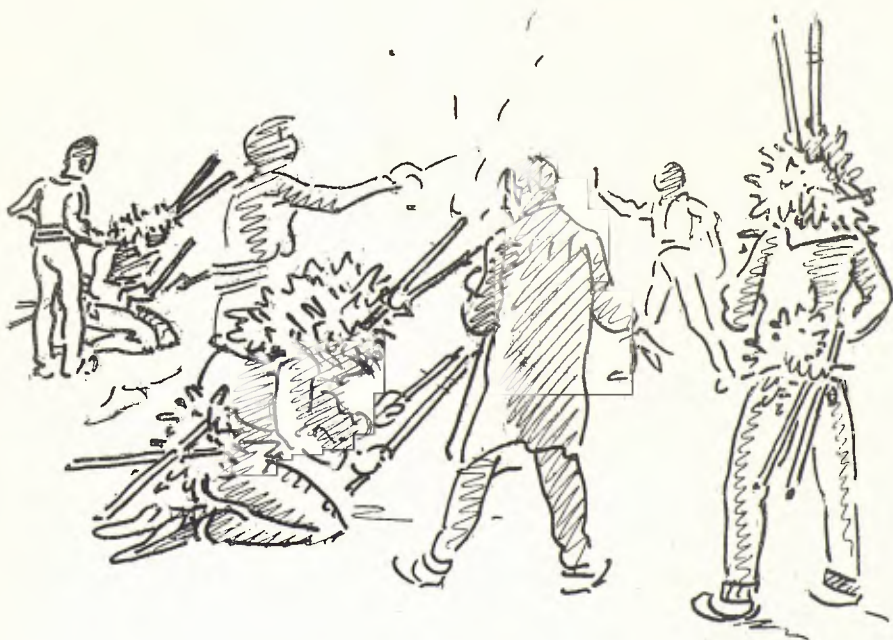
També la cobla «Barcelona» va tenir al seu càrrec la part musical.

Aquesta sessió va ésser radiada per Radio Barcelona.

A dos quarts de dotze en punt acabava aquesta segona i darrera manifestació folklòrica de la Junta de Museus, en mig dels forts aplaudiments del públic, entre el qual s'hi comptava una nodrida representació de la colònia bergadana a Barcelona.

Com l'anterior, va deixar a tots els espectadors la impressió d'un magnífic espectacle i la sensació d'un testimoni pregonament interessant d'un dels aspectes de les tradicions populars de Catalunya.

Des d'aquell moment, i atenent al caràcter

La Mula gita i els Diables plens. — Apunts de J. Ricart

Sant Miquel i els diables. — Apunt de J. Renart

especial de les festes de revetlla, va començar en el mateix Poble Espanyol una audició de sardanes que va continuar fins a darrera hora a càrrec de la mateixa cobla «Barcelona» i segons aquest programa:

El camí de cada dia, Llongueres; *Coll forçat*, Toldrà; *Cant de joia*, Joaquim Serra; *Margaridoia capriciosa*, Pujol; *Maria Assumpta*, Pérez Moya; *La cançó de les mentides*, Mates Cullell.

EL MUSEU D'ART POPULAR DEL POBLE ESPANYOL (1)

Honorable senyor President de Catalunya,
Honorable senyor Alcalde de Barcelona,
Senyors Consellers, Regidors i Diputats,
Senyores i senyors:

La Junta de Museus ha invitat avui a n'aquest lloc als seus Presidents d'honor, que són els senyors President de la Generalitat i Alcalde de Barcelona, i a tots els Consellers, Regidors i Diputats que formen les corporacions patrones de la nostra institució. També ha volgut que entorn d'ells s'apleguessin tots els bons amics i protectors dels Museus, per a oferir-los l'espectacle d'una de les festes populars catalanes de major interès folklòric que es conserven encara, i parlar-los-hi del projecte de convertir aquest conjunt d'edificacions del Poble Espanyol, on ens trobem, en Museu d'Art Popular.

Aprofitant l'avinentesa, el senyor President de la Junta de Museus, l'eminent escultor se-

nyor Josep Llimona, m'encarrega de donar-vos a tots, en nom de la Junta, la salutació, i d'agrair públicament, a la Comissió Municipal de Parcs i Palaus de Montjuïc, a la Comissió Municipal de Cultura i a l'Ajuntament de Barcelona, l'haver cedit l'ús del Poble Espanyol a la nostra Junta, per a què poguéssim portar a terme el projecte del Museu d'Art Popular, la idea del qual m'han encomanat d'exposar-vos breument.

L'Exposició de Barcelona ha deixat a la ciutat el Poble Espanyol, que fou un dels encerts d'aquella gran manifestació de la vitalitat catalana. Arquitectes, artistes i organitzadors, realitzaren ací una obra que tots admirem.

El Poble Espanyol és un conjunt de façanes de cases típiques de totes les contrades d'Espanya, ordenat amb una gràcia urbanística exemplar. Es troben dins aquest conjunt tipus de totes les edificacions urbanes de totes les regions del país, en les diverses categories socials i en les diverses èpoques. Agrupades per barris representatius de cada contrada, sense rigideses de mètode massa agudes, el conjunt de les edificacions és un resum preciós de la fisonomia corporal dels pobles d'Espanya.

Darrera aquestes façanes, sostingudes per murs de ciment armat, sota teulats d'una molt aprofitable solidesa, hi ha locals, grans o petits, segons la planta que la urbanització exigia. Molts d'aquests locals no foren utilitzats durant l'Exposició i uns pocs ho foren donant-los un destí que en alguns casos era i en altres no, avingut al caràcter artístic del conjunt.

Acabada l'Exposició, el Poble Espanyol havia de desaparèixer, però la Comissió Municipal de Parcs i Palaus de Montjuïc el va defensar i va proposar a l'Ajuntament, d'acord amb la Junta de Museus, el cedir-ne l'ús a n'aquesta, que ha establert, des del primer dia de tenir-lo al seu càrrec, un servei modest, però eficaç, de conservació, que en gran part es paga del producte de les entrades dels molts visitants que té ordinàriament el Poble Espanyol. Una administració acurada i sobria, procura que aquest nou local destinat a Museu no gravi el Pressupost de les nostres corporacions patrones.

Sapigueu, doncs, tots, que la conservació del Poble Espanyol de Montjuïc és assegurada.

1. Conferència del Director dels Museus, senyor Joaquim Folch Torres, donada al Poble Espanyol abans de l'exhibició de la «Patum» de Berga, que organitzada per la Junta de Museus va tenir lloc el dia 22 de juny darrer.

El desig de la Junta de poder disposar del Poble Espanyol, corresponia a l'anhel de portar a realitat un projecte de Museu d'Art Popular, que figurava en el pla de metodització i reinstal·lació de les col·leccions que posseeix.

Entre aquestes, un petit nucli d'objectes d'aquesta naturalesa casualment reunits, demanava un lloc d'instal·lació a propòsit, i cap millor n'hi havia que algunes de les construccions del Poble Espanyol. Era desig de la Junta el que aquest Museu centrés les diverses activitats folklòriques que han acompanyat tota la renaixença catalana, i que l'obra individual dels nostres folkloristes i la folklòrica col·lectiva dels centres i agrupacions excursionistes i esbarts de dansaires, amb el Centre Excursionista de Catalunya al cap de tots ells, tingués un complement expositiu i una canalització metòdica i científica, corresponent a la que han donat al susdit moviment les fundacions Patxot, amb l'obra del Cançoner Popular de Catalunya, i la de l'Arxiu d'Arquitectura Popular i l'Universitat de Barcelona amb la de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore.

Però la realitat del Poble Espanyol, en oferir un marc apropiadíssim per a la instal·lació d'un Museu d'Art Popular, ens exigia un programa més extens del que en principi ens proposàvem, car per la seva condició el nostre primitiu Museu d'Art Popular de Catalunya venia a convertir-se en un Museu d'Art Popular de tots els pobles d'Espanya.

L'ambició d'aquesta nova empresa, complicava considerablement el problema, però partint del fet de què el Poble Espanyol ja és en si una cosa d'art que mereix ésser guardada, visitada i estudiada, no dubtàrem en prendre'l sota el nostre càrrec, establint el servei de conservació i vigilància necessari per a anar realitzant amb el temps una sèrie d'exposicions monogràfiques de l'art popular de tots els pobles d'Espanya, començant per Catalunya, de manera que el resultat de cada una d'aquestes exposicions deixi establerta una secció permanent del Museu, que així per etapes s'anirà formant.

L'Exposició de l'Art Popular de Catalunya, s'havia suscitat fa pocs mesos en ésser invitada la Generalitat a l'Exposició Internacional d'Art Popular de Berna. El Centre Excursionista de Catalunya, al qual s'havia encomanat l'arregle de materials i l'organit-

zació de l'aportació catalana, havia celebrat ja les seves primeres reunions i era propòsit dels organitzadors el realitzar primer una Exposició d'Art Popular a Barcelona, que portada a Berna després, hauria constituït, al retorn, la base primera del nostre Museu. Aplaçada l'Exposició de Berna, per causa de la crisi mundial, fins a l'any 1940, estem segurs que en aquella data, ajudant a tots els elements que hem esmentat, ja serà el Museu el que podrà concórrer a Berna amb materials de la seva propietat.

Doncs, heus ací exposat el sistema econòmic que pensem seguir per a formar el Museu d'Art Popular del Poble Espanyol: una sèrie d'exposicions monogràfiques de l'art popular de tots els pobles d'Espanya, organitzades pels elements especialistes més solvents, que vagi creant les seccions diverses de què el Museu haurà de constar.

Així lentament, sense grans sacrificis pecuniaris, marxant al pas que les realitats permetin, la tasca s'anirà complint, a poc a poc o de pressa, segons els temps demanin, però amb la constància i l'ordre regular de marxa que comença des d'ara i que és indispensable a totes les grans empreses.

L'interès d'aquest Museu, recopilació de tots els productes d'art popular d'Espanya, és enorme. Els qui de vosaltres coneixin els grans Museus d'Art Popular establerts a Europa, tindran per comparança una idea del que pot ésser el nostre Museu. El corrent universal de curiositat per les coses d'Espanya, trobarà en ell un mitjà científic ple de dignitat en les diverses realitats nacionals dels pobles ibers. La ciència etnogràfica hi trobarà una enorme quantitat de materials per als seus estudis d'anàlisi de les distintives dels grups humans; l'artista hi tindrà la font fresquíssima i exemplar de la ingenuïtat popular, i el sentit de la veritable tradició artística. El Museu serà, en fi, un exponent d'aquestes realitats ètniques, la fórmula exterior de les quals, la cultura i el progrés humà esborren més cada dia, amb una tendència fatal a fer-ne desaparèixer les manifestacions exteriors que les expliquen, sense poder, però, fer desaparèixer les realitats que, inexplicades, esdevenen un misteri i són causa d'una ignorància nova, paradoxal, creada pel mateix progrés.

Exposats, doncs, el sistema de formació d'aquesta institució i les seves finalitats, per-

meteu que acabi donant-vos una idea del que serà la realitat material del nostre Museu d'Art Popular, que no és pas una institució nova, sinó ideada seguint els alts exemples d'aquells famosos museus d'art popular que als països escandinaus i germànics, principalment, tenen els models més perfets.

Cap d'aquests models, però, té com a instal·lació un veritable poble, com el nostre. Cap d'aquests museus és per tal instal·lat dins un quadre vivent com és aquest, i ens cal dir que si el contingut correspon a n'aquesta sortosa

dels goigs, les auques i els romansos. Hi voldríem la puntaire i la brodadora, i el forn de vidre i el torn del gerrer, i que cada portal donés al visitant l'espectacle d'una d'aquestes indústries que es moren al pas de la vida nova.

Encara, apart d'aquesta secció, hi haurien les seccions que demanen una instal·lació de conjunt, o instal·lacions especials. La vida religiosa tan intensa a Espanya, que pot ésser instal·lada en el temple i en el Monestir del Poble. Els viatges, que ens portarien al recés

Un aspecte del Poble Espanyol de Montjuïc, on s'instal·larà el Museu d'Art Popular

circumstància, el Museu d'Art Popular del Poble Espanyol de Barcelona pot ésser, dins la seva especialitat, un dels museus modèlics d'Europa.

En primer lloc, el nostre projecte comporta moblar els interiors de les cases, reconstruint en cada una d'elles les cambres corresponents, amb mobles i atuells que pertanyin a la mateixa contrada d'on prové l'edifici.

Una altra secció del Museu, serà la de les indústries d'art popular que van morint. Voldríem que el Museu pogués esdevenir el Conservatori d'aquestes indústries, i és el pla nostre el de cedir les botigues per a convertir-les en obradors, on el ferrer forgi i el teixidor teixeixi, i la vella impremta estampi els boxos populars reproduint les velles imatges

del Museu les velles diligències reposant sota els porxos de la plaça. La instal·lació de l'arquitectura popular comparada, la Sala d'Audicions del Cançoner Popular, i per fi la Secció Vivent de Festes, Danses i Misteris, en la qual figurarien espectacles del tipus del que ara anem a celebrar.

Heus ací el que voldríem que fos en l'avenir el nostre Museu d'Art Popular. Barcelona, de cara Europa, donaria al món, en un bell conjunt, l'espectacle meravellós d'aquesta Espanya inèdita, dins la qual es mostrarien inevitables les veritats reals existents en ella i que tant costen d'ésser reconegudes i respectades, i que es confonen sovint sota el símbol grotesc de l'Espanya de pandereta.

La festa d'avui, doncs, ve a assenyalar

l'inici de les nostres activitats, que anirem desenrotllant al pas que les circumstàncies ens assenyalin, però que des d'ara comencem i per a les quals la Junta de Museus demana l'apoi material dels qui puguin i la companyia moral de tots.

He dit.

JOAN CARLES PANYÓ LA SEVA VIDA, LA SEVA OBRA I EL SEU TEMPS (1)

La seva obra. — b) L'arquitecte. En iniciar el segon article d'aquest treball, en el qual ens proposem estudiar l'obra de Panyó considerat com a arquitecte, no ens és pas possible dissimular la nostra satisfacció, perquè és un desig que, ja de temps, es trobava latent en nosaltres. Si es té en compte que a mida que hem comprès l'obra deixada per aquest notable artista hem constatat una perfecció cada vegada més gran, hom veurà justificada la satisfacció que hem sentit en tenir l'avinentesa de publicar un comentari a propòsit d'ella.

Parlar de Panyó com a arquitecte, comporta, a risc de no ésser prou complet, l'obligació de distingir en ell: l'arquitecte constructor de l'arquitecte decorador. I si en el primer d'aquests dos aspectes és un xic difícil de jutjar la seva vàlua, perquè l'obra deixada per ell fou executada a l'interior d'edificis ja construïts i podria reduir-se únicament al graciós campanar de Nostra Senyora del Tura i a l'església d'«El Noguer» de Sagaró, en el segon dels esmentats aspectes, per la seva doble condició d'arquitecte i de pintor, cal reconèixer que fou un dels valors més definitius del seu temps.

Ajustant-nos ara al pla prèviament assenyalat per nosaltres, esmentarem alguna de les principals qualitats que caracteritzen l'obra d'aquest artista, la primera de les quals fou, sens dubte: la correcció.

Deixeble de l'Escola dels Tramulles (que fou convertida en Escola Oficial per la Junta de Comerç de Barcelona) i situat dintre la reacció neoclàssica que, segons Raimond Casellas (2) va ésser iniciada a Barcelona pel

pintor Antoni Viladomat (instruït en les normes de l'art per l'arquitecte italià Ferran Galli-Bibbiena, a primers del segle XVIII) és comprensible que aquesta correcció es manifesti persistentment en la seva obra i que resisteixi, en la major part d'ella, la fredor i un cert encarcament característic dels monuments del primer quart del segle XIX.

Una altra de les característiques de Panyó, com a arquitecte, és la seva innegable documentació referent al coneixement dels estils i les proporcions dels ordres antics, així com el fet, fàcilment comprovable, que moltes solucions emprades per ell, tenien un precedent en obres anteriors i reconegudes, ja en el seu temps, com de gran mèrit.

Referent a l'esmentada documentació, és Josep Berga i Boix qui, en un treball ja esmentat, ens parla dels nombrosos gravats existents a la primitiva Escola de Belles Arts, així com n'és una altra prova el llibre de perspectiva, en dos volums, existent encara avui a l'Escola actual, obra del jesuïta italià Andrea Putei: *Perspectiva Pictorum et Architectorum*, i del qual reproduïm el facsimil de la primera pàgina.

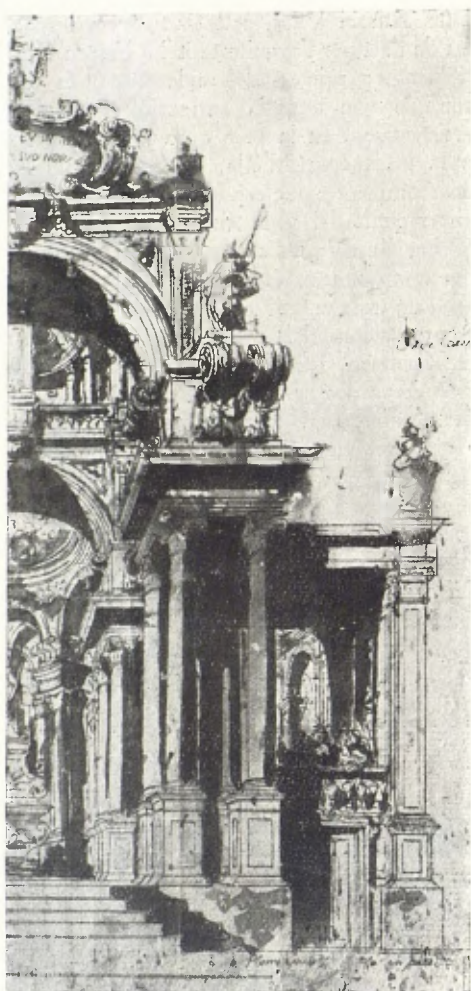
Quant als seus precedents, ja alludits, serà

Facsimil d'un dels llibres de perspectiva arquitectònica que havien pertangut a Panyó

1. El primer article d'aquesta sèrie s'insereix a la pàg. 117 del present volum.

2. R. CASELLAS, «Origen del Renaixement Barceloní». Anuari de l'I. d'E. C., MCMVII.

A. Viladomat. — Esbós del monument de Setmana Santa de la catedral de Barcelona

(Col·lecció Casellas, del Museu de la Ciutadella)

preferible esmentar-los a mida que estudiem les diferents obres deixades per l'artista objecte d'aquest treball. De tota manera, n'hi ha una que, per tenir un caràcter bon xic independent de l'obra que descriurem més endavant, serà bo fer-lo remarcar tot seguit.

Ens referim al monument de Setmana Santa que Panyó va pintar per a l'església de Nostra Senyora del Tura, el qual ofereix, en la seva concepció general, una gran semblança amb el que pintà Antoni Viladomat per a la seu de Barcelona i del qual en reproduïm un esbós existent al Museu de la Ciutadella, procedent de la Col·lecció Casellas.

No ens ha estat pas possible precisar, d'una manera certa, la data en què fou pintat aquest monument; de tota manera, ens sembla recordar que a l'any 1903 vàrem sentir a dir a una persona autoritzada que feia cent anys s'havia inaugurat el monument del Tura; d'aquí que, si com escrigué Josep Saderra en la seva *Ressenya Històrica del Santuari de N.^a S.^a del Tura*, la decoració del retaule major va efectuar-se dels anys 1802 al 1808, la data que intentem precisar és anterior a l'acabament de l'esmentat retaule, cosa comprensible, donat que els obrers del temple degueren exigir-lo per a la diada del 1803 (1).

Amb tot i que el caràcter no permanent d'aquesta obra obligava que fos desmuntable i de fàcil maneig, cal reconèixer que Panyó no sols va treure gran partit de l'execució seva, sinó que va produir una obra sorprenent; resultat que sols era possible concebant el projecte amb un esperit una mica afectista i executant-lo segons normes escenogràfiques completament d'acord, per altra part, amb el gust i amb l'estil una mica fred del seu temps.

El fet de donar-ne una reproducció fotogràfica, no creiem que ens eximeixi de fer-ne una breu descripció: Un arc monumental bastit sobre columnes corínties i rematat per atributs guerrers i figures allegòriques, precedeix a una nau formada per dos trams, simuladament coberta amb cúpules sobre triangles esfèrics. Segueix un pati circular voltat d'un pòrtic coronat per una balustrada amb figures decoratives, al centre del qual, s'aixeca el sòcol amb l'urna on és dipositat Nostre Amo. Tot aquest conjunt arquitectònic, pintat al taló de fons, és d'un gust italià molt pur i contrasta amb la resta del monumental edifici, que per la seva entonació clara i el seu color verd de les ombres projectades pels bastiments, dóna una inevitable sensació de fredor que no trobem en cap més de les seves obres.

Ha motivat aquest comentari, el fet que en el traçat d'aquest monument hom pugui veure la influència del de Viladomat; de tota manera, cal recordar que ens trobem en un segle de distància, la qual cosa justifica el seu academisme i la supressió absoluta de tots els elements de gust barroc.

Podria trobar-se-li altres influències, sobre tot en el que es refereix als elements arquitectònics i a les figures allegòriques. Per exemple:

1. "Notas Históricas de Olot." Biblioteca "El Deber".

Monument de Setmana Santa de l'església de Nostra Senyora del Tura,
obra de Panyó

les de Ferran Galli-Bibbiena i de Joan B. Tiè-polo. Del primer, la volada desmesurada de les cornises i el mateix afectisme de la construcció, en la qual sembla haver-se prescindit de totes les lleis mecàniques d'equilibri. Del segon, l'escorç volgudament forçat de les figures que rematen el conjunt.

Seguint ara el nostre estudi sobre el Panyó arquitecte, no seria pas enraonat que, en referir-nos a la part més interessant de la seva obra com a arquitecte decorador, reunida a l'interior de les esglésies de Nostra Senyora del Tura i Sant Esteve a Olot, deixéssim de fer, en cada

un d'aquests casos, una breu ressenya de la construcció d'aquests temples, així com esmentar les circumstàncies en les quals va començar la intervenció personal de Panyó.

Església de Nostra Senyora del Tura. — Començant per aquesta església, direm que segons dades tretes de l'obra de Josep Saderra (1), aquest temple es començà a construir en 1736 d'acord amb el projecte de l'arquitecte barceloní Francesc Mas. Quedà llest, en la seva estructura general, vers el 1747, des-

1. JOSEP SADERRA I MATA, «Ressenya Històrica del Santuari de N.ª S.ª del Tura». Imp. de J. Bonet (Olot, 1905).

Interior de l'església de Nostra Senyora del Tura

prés d'haver-s'hi esmerçat moltes almoines, els pocs cabals de què disposava l'obra i el producte de la venda de diverses joies pertanyents al santuari. Fou beneïda en 1748 després de traslladar-hi la sagrada imatge, celebrant, amb tal motiu, una lluida festa. Installats un retaule major i altars provisionals, no fou fins l'any 1783, traslladat a Olot Joan Carles Panyó per a exercir-hi el càrrec de director de l'Escola de Belles Arts, fundada aquell mateix any per Tomàs de Lorenzana, bisbe de Girona, que va començar a parlar-se d'empendre la decoració adequada de l'església, així com la substitució del retaule major provisional per un altre de definitiu segons els projectes d'aquest artista. De tota manera, l'execució d'aquests projectes no va realitzar-se fins entrat el primer quart del segle XIX.

La ressenya de diverses obres fetes abans de l'any 1780 i pagades per alguns devots, dóna a entendre que ja existien les gelosies calades, de gust barroc, i que conservades després, cal reconèixer, no desentonen pas del gust marcadament neoclàssic de la decoració, essent solament els balustres de cos en tronc de piràmide el que sobreposà Panyó en aquestes tribunes.

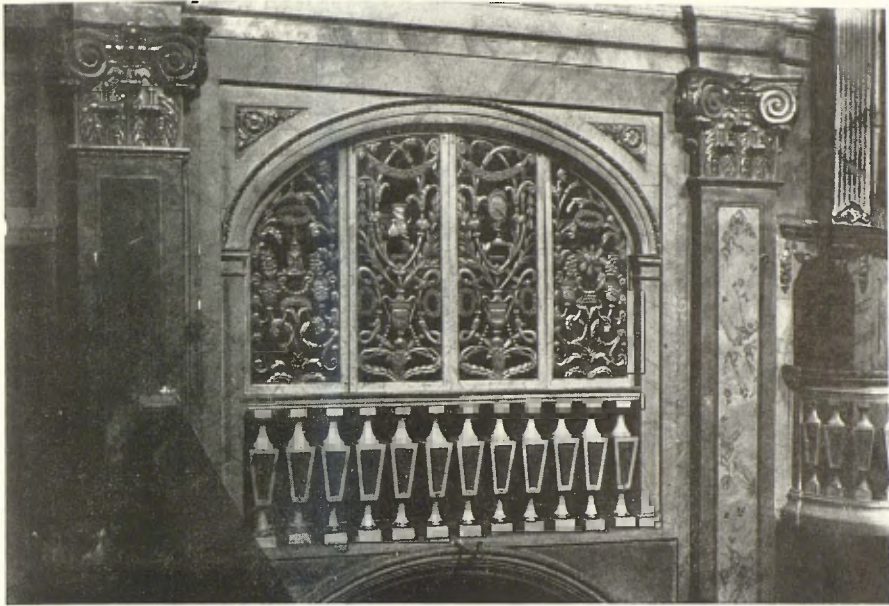
L'única reforma un xic radical que Panyó va permetre's d'introduir a l'obra construïda per Francesc Mas, fou la supressió de la petxina que decorava l'absis, amb la qual cosa

va poder empendre, sense traba de cap mena, l'esplèndida decoració que es caracteritza tant per la sobrietat de la seva riquesa com per l'entonació i la unitat del seu conjunt.

Construïda l'obra de Francesc Mas segons les normes del barroc neoclàssic espanyol, no serà de més assenyalar alguna de les seves principals característiques. Així, comprèn: una nau d'escassa llargària, constituïda per tres trams d'una volta de canó amb penetració d'aresta, la primera de les quals comprèn l'espai del cor, i les altres dues les capelles laterals. Segueix l'espaiosa cruïlla de prop de deu metres d'amplada, coberta per una cúpula sobre triangles esfèrics, i després d'ella, el presbiteri precedint l'absis, de punt molt obert, dintre del qual s'aixeca el magnífic retaule major, segurament una de les obres del Renaixement català de proporcions més justes i d'una esveltesa més equilibrada.

Com ja vàrem indicar, en referir-nos a la decoració, flanquegen els quatre angles de la cruïlla vuit pilars d'ordre greco-romà, l'entaulament dels quals retorna al llarg de l'església, trobant-se pilars anàlegs en els espais que separen els tres trams de la nau, al llarg de l'espai ocupat per les capelles i les tribunes.

Fent ara una breu descripció del retaule major, direm que, adossat com calia que es trobés dintre la corba de l'absis, era una mica perillosa la disposició inclinada en què for-

Una de les tribunes vista des del cor

çadament havien de disposar-se els elements extrems del seu pla; cal reconèixer, no obstant, que Panyó, no sols va salvar airosament aquesta dificultat, sinó que va saber-ne treure gran partit. Així, veiem que flanquejant el cos central del retaule, al centre del qual s'obre l'arc del cambril que redossa la imatge de la Verge, es sobreposen dos ordres paral·lels de columnes que, situades gosadament damunt alts estil·lobats, fan els seus entaulaments siguin vistos un bon xic d'escorç, i fugant lleument vers un indret comú. Corona tot aquest conjunt, un templet de composició bastant complexa resolt, però amb molt de desembaràs i destacant-se damunt la decoració de la mitja cúpula de l'absis. Dos àngels i dos grans gerros, molt ben proporcionats, juguen simètricament en aquest templet rematat per un grup de dos angelons sostenint una formosa estela; decora, per fi, el centre de l'entaulament, un escut bombat, d'aire abarrocat amb la inscripció: *Causa nostræ lætitiæ*, sobre el que reposa un agrupament d'instruments musicals ben combinat.

Com una característica de l'assenyada disposició dels ordres esmentats, farem remarcar que mentre els entaulaments extrems són sostinguts per dues columnes, el del centre, que

retorna al parament del front, ho fa damunt una columna i una anta, sense que aquesta anomalia desdiguí, en el més mínim, de l'harmonia arquitectònica del conjunt.

Hem dit, en començar-nos a referir al Panyó arquitecte, que moltes de les seves obres tenien un precedent en altres realitzades anteriorment, i aquest precedent ens ha semblat veure'l, en el cas que ens ocupa i pel que es refereix al templet que corona el retaule, en el de l'església dels Josepets de Barcelona, construït a finals del segle XVIII, l'autor del qual desconeixem per bé que G. Barraquer en fa una descripció detallada en un llibre seu (1). També té una disposició semblant l'altar major de l'església vella de Santa Anna de Barcelona, per bé que, la intervenció directa que va tenir en les imatges d'aquest altar l'escultor Ramon Amadeu, ens fa creure que sia més aviat una conseqüència, no pas massa afortunada per cert, més que no un precedent de l'obra que hem vingut comentant.

Podríem assenyalar també, entre altres detalls interessants del temple i per la seva correcta simplicitat: els dos petits altars laterals,

1. G. BARRAQUER, «Casas de Religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX».

Gravat de Panyó representant el retaule major de l'església de
Nostra Senyora del Tura

les portes del presbiteri y l'orgue, la decoració dels quals, junt amb la de la nau, tingué lloc després de la mort de Panyó.

Finalment, no seríem pas conseqüents amb una apreciació que ens vàrem permetre fer en iniciar aquest treball, si, abans d'acabar aquestes ratlles a propòsit de l'església de Nostra

Porta del presbiteri

Senyora del Tura, no escrivíem uns mots referents a les imatges de Ramon Amadeu que es troben en ella conservades. Així, apart de les de sant Ramon, santa Llúcia, sant Josep Oriol i sant Roc, situades a la nau, que cal reconèixer que no són pas de les més reeixides del famós imatger, esmentarem les de sant Joaquim i santa Anna situades sobre pedestals esvelts, al costat del retaule major i potser, per damunt de totes, la de l'emotiu bust de l'«Ecce-homo».

Foren també obra de l'Amadeu les figures dels àngels que coronen l'altar; l'esbós de les quals es troba avui a la col·lecció particular de mossèn Manuel Trens.

R. VAYREDA

TASQUES DEL GABINET NUMISMÀTIC DE CATALUNYA

Una de les primeres tasques que devíem realitzar per a organitzar degudament els diversos serveis integrants del Gabinet Numismàtic de Catalunya era un viatge d'estudi de les més importants col·leccions numismàtiques no públiques en Espanya. La seva realització havia de subjectar-se a les següents qüestions:

- a) Estat del col·leccionisme numismàtic en Espanya.
- b) Establiment de relacions científiques amb els directors de monetaris públics i possessors de col·leccions privades d'Espanya.
- c) Organització de l'intercanvi de monedes.
- d) Orientació per a implantar un possible sistema de taxació de monedes sobre bases científiques.

e) Index de col·leccions qual adquisició ens pogués interessar per a aquest Gabinet.

D'acord amb el Director General dels Museus de Barcelona, senyor Folch i Torres, vàrem poder realitzar una part d'aquest viatge, seguint la ruta Saragossa-Madrid-Sevilla-Múrcia-València-Tarragona. D'abans que ja havíem arribat a recollir les convenientes dades per a poder visitar les més importants col·leccions en les dites ciutats. Tot això va ésser possible recollir-ho unint a les nostres notícies particulars les dades que amb exquisida amabilitat ens van facilitar els nostres estimats col·legues: Miral i San Pío, de Saragossa; Álvarez-Ossorio i Ferrándiz, de Madrid; Murillo i Camacho, de Sevilla; Avilés, de Múrcia; Beltrán, de València; Herrera, de Tarragona. Segons les dades recollides — que va ésser possible d'augmentar en cada ciutat —, podien interessar-nos, com a importants, les següents no públiques:

Saragossa: Don Àngel Jordana de Pozas; don Faust Jordana de Pozas; don Juli Jordana de Pozas; don Marian Vicente; don Joaquim Lahuerta; don Àlvar de San Pío; don Didac Ojeda Burriel; don Josep Salarrullana; don Marian del Pano.

Madrid: Don Lluís Jordana de Pozas; don Manuel Valdés Fernández-Guerra; doctor Mayoral; don M. Hierro.

Sevilla: Don Ricard Serra Pickman; don Àngel Camacho Baños; don Manuel Lerdo de Tejada; don Miquel Bago Quintanilla.

Múrcia: Don Pere L. de Blaya Saavedra; don Josep Rubio; don Angel Guirao; don Lluís Luna; don Pasqual Lalmolda.

València: Don Miquel Martí; senyora Vídua d'Espiau; don Antoni Merle; don Lluís Gallego; don Pius Beltrán Villagrasa; don Rafel Barril.

Tarragona: Don August Serres; don Joan Molas Llaveria; don Joan Molas Sabaté; don Josep Pareya.

La major part d'elles les vàrem poder visitar i estudiar; i com a les dades recollides ens va ésser possible augmentar altres notícies referents a col·leccions existents en localitats de les comarques (1) per què passàvem en

numismàtiques que passen a formar part dels fons bibliogràfics particulars d'aquest Gabinet Numismàtic de Catalunya, en el que, per a bé dels estudis numismàtics, desitgem esgotar tota la bibliografia espanyola. Els treballs al·ludits, són:

José Gascón Guimbeau: *Notas para los coleccionistas de monedas autónomas de España*. — Zaragoza.

Diego Jiménez de Cisneros: *Noticia de algunas monedas de Cástulo poco conocidas*. («Ibérica», año XIX, núm. 916, pàgines 118-127.)

F. Mateu Llopis: *Les dificultats i fretures econòmiques de Ferran el Catòlic en la*

Fig. 1

el nostre viatge, hem pogut començar a establir l'estat del col·leccionisme numismàtic de les regions visitades. Tot això serà completat per successius viatges, de sort que ens serà possible, en el pervindre, l'organitzar una oficina d'informació per a estudiosos i col·leccionistes.

L'establiment de relacions científiques amb els directors de monetaris públics i possessors de col·leccions privades, podem assegurar que ja el tenim aconseguit en quant es refereix a les corresponents a les regions visitades. Els fruits comencen a donar-se. Ens han arribat ja diverses consultes que molt ens honoren i, a més, hem tingut l'honor de rebre, donatius dels seus autors, diversos exemplars d'interessantíssimes publicacions referents a qüestions

guerra dinàstica castellana i llur ressò en el regne de València (1477-1480). (Extret dels «Estudios Universitaris Catalans», XV.)

— *Un hallazgo de monedas valencianas en Quart de Poblet*. (Extret de la «Rev. de Archivos, Bibliotecas y Museos», Madrid, 1927.)

— *Valores monetarios valencianos. III*. («Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura», Vol. VIII, 1927, quadern V, pàgines 235-242.)

— *Los valores monetarios durante Carlos I (1517-1556)*. («Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura», Vol. IX, 1928, quadern V, pàgs. 249-268.)

— *Acuñaciones monetarias durante las Germanías*. («Sociedad Castellonense de Cultura», 1928.)

— *Les relacions monetàries entre Catalunya*

1. D. Pere Armengol, Fréscano (Saragossa); D. Carles Esteban Membrado, Valdealgofra (Terol); D. Dídac Jiménez de Cisneros, Almería; D. Miquel Rodríguez Valdés, Lorca (Múrcia); D. V. Julve, Xérica (València).

Fig. 2

i València des de 1276 a 1376. (A propòsit d'un escorcoll de monedes catalanes i valencianes dels segles XIII i XIV.) («Sociedad Castellonense de Cultura», 1931.)

F. Mateu Llopis: *Noves notes sobre moneda valenciana. (A propòsit d'una moneda desconeguda de Carles I.)* («Sociedad Castellonense de Cultura», 1932.)

Álvaro de San Pío y Ansón: *Algunas consideraciones relativas a la moneda labrada en Aragón.* (Discurso leído en la solemne apertura de los estudios del año académico de 1925 a 1926 por D. Álvaro de San Pío y Ansón, catedrático en la Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad de Zaragoza.) Zaragoza, 1925.

José M. Vargas: *Catálogo de la serie de medallas papales que de su colección numismática presenta D. José M. Vargas en la sección de Arte Retrospectivo de la Exposición Hispanofrancesa de Zaragoza.* — Zaragoza, 1908.

José Ferrándiz Torres: *La Moneda Hispánica.* (IV Congreso Internacional de Arqueología.) (Exposición Internacional de Barcelona, 1929.)

Casto M. del Rivero: *Las Monedas de Nerva. Bosquejo de un nuevo repertorio de la Numismática Romana Imperial.* (Asociación

Española para el Progreso de las Ciencias. Congreso de Cádiz.)

Casto M. del Rivero: *Segovia Numismática. Estudio general de la ceca y de las monedas de esta ciudad.* Segovia, 1928.

— *El Monetario Arábigo-hispano. Elementos para el estudio de esta serie numismática.* (Madrid. Tip. de Archivos, 1931.)

Aquest viatge, en quant a la implantació d'un possible sistema de taxació de monedes, ens ha manifestat amb tota claredat les dificultats que es poden presentar; però no ens ha demostrat que siguin insuperables; en conseqüència del qual estem preparant un estudi pel que podrem establir — tal com esperem — una sistematització científica de la taxació de monedes que ens puguin servir a tots per a evitar tanta malifeta i abús com succeeix en aquest assumpte.

No s'atura aquí l'eficàcia d'aquest viatge. Hem tingut la fortuna de rebre valuosos donatius per al nostre Gabinet, la prometença d'altres interessantíssims i la possibilitat de què la nostra secció de publicacions doni a llum treballs de veritable importància deguts a numismàtics no catalans.

Dels donatius, en aquest article sols publiquem alguns, com avenç de notícies, doncs de certes peces preparem treballs apart que seran publicats en altre moment oportú.

De l'Acadèmia de Belles Arts de Saragossa és el donatiu de la formosa medalla commemorativa del centenari de Goya, que reproduïm (fig. 1).

De don Marian Gil Bergasa, de Saragos-

Fig. 3

sa, és el donatiu d'onze peces de les quals reproduïm: una medalla commemorativa de les noces de Ferran VII amb Isabel Maria Fernanda de Portugal (Càdiz, 1816) (fig. 2); un pessal de Ferran III el Sant (fig. 3); altre, molt interessant, aragonès (fig. 4); i una peça d'entrada a espectacle (fig. 5), de Carles IV.

Estant preparant aquest article, rebem la notícia de què ens envien més publicacions per a la nostra col·lecció bibliogràfica espa-

Fig. 4

nyola, i ens comunica el senyor Director General dels Museus de Barcelona el següent document que amb gran plaer reproduïm:

«Desitjant el Centre Excursionista de Catalunya, dintre els limitats mitjans de què disposa, cooperar a la laudable iniciativa de la Il·ltre. Junta de Museus, relativa al foment de l'actual col·lecció numismàtica que posseeix el Museu de la Ciutadella, té l'honor de dirigir-se a vostè per a significar-li que aquest Centre compta amb un nombre, no molt con-

de fer-ne una selecció, resultat de la qual seria escollir els que tinguessin positiu interès per a figurar, en dipòsit, en el Gabinet Numismàtic del Museu que està en projecte de formació, segons es consigna en el BUTLLETÍ DELS MUSEUS, del mes corrent.

»Espera aquest Centre que, en atenció als propòsits de contribuir, encara que modestissimament, a l'obra meritíssima del futur Gabinet Numismàtic, voldrà, aqueixa Direcció, donar trasllat del mateix a la Junta de Museus, si és que mereix la seva acceptació, als efectes conseqüents.

»Déu el guardi molts anys.

»Barcelona, 19 de maig de 1932.

Fèlix Turull (*rubricat*)
Secretari

Sr. Director dels Museus de Barcelona.»
(Hi ha un segell.)

No més que donar les gràcies amb tota emoció a aquesta institució, orgull de Catalunya, sempre atenta per a tot el que sigui en benefici del més pregon coneixement de les glòries catalanes i del desenrotllament de la ciència nostra. No més puc dir per ara.

J. AMORÓS

Conservador del Gabinet Numismàtic
de Catalunya

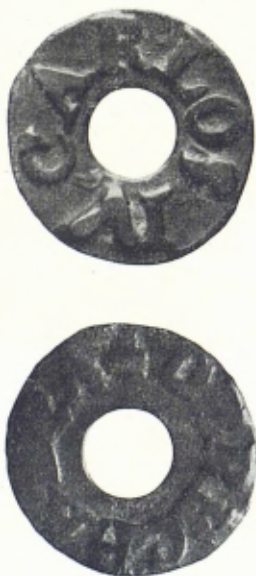

Fig. 5

siderable, de monedes, les quals posa a disposició de l'esmentada Junta per a què tingui a bé fer examinar els alludits exemplars numismàtics per persona tècnica del Museu, a fi

EL PALAU DE LES ARTS GRÀFIQUES DE MONTJUÏC, DESTINAT A EXPOSICIONS D'ART

L'Ajuntament de Barcelona ha cedit a la Junta de Museus l'ús del Palau de les Arts Gràfiques de Montjuïc, obra del distingit arquitecte senyor Pelai Martínez, que serà destinat a exposicions temporals d'art.

Era indispensable el tenir a Barcelona un Palau destinat a n'aquest fi, proveït amb tot el necessari per a la celebració de manifestacions artístiques, i mai com ara, després de l'Exposició, podíem trobar avinentesa de resoldre aquest problema, aprofitant un dels edificis més bells i més apropiats d'entre els de

caràcter permanent que hi ha situats en aquell parc.

La Junta de Museus, vetllant per la solució d'aquest problema, es proposa prendre al seu càrrec el manteniment i conservació de l'edifici i el muntar, tal com tenen totes les grans ciutats d'Europa, un utilitatge que s'adapti a totes les manifestacions que s'hagin de celebrar.

És considerable la despesa inútil que l'organització sempre precipitada d'exposicions temporals d'art reporta. Materials que s'adquireixen per a durar quinze dies o un mes, passen a un recó dels magatzems, on la seva existència s'oblida, obligant a una nova despesa quan es presenta el cas d'una nova exposició.

Hem vist de poc a Barcelona exemples eloqüents que han decidit a la Junta de Museus a establir aquest servei: l'exposició de «Barcelona vista pels seus artistes», la de «Montserrat vist pels pintors catalans», i, ara darrerament, la dels «Salons» de Montjuïc i Barcelona, que han aprofitat l'avinentesa de tenir la Junta de Museus enllestides les obres d'una ala de la planta alta del Palau Nacional de Montjuïc, on s'ha d'instalar el Museu d'Art Contemporani per a celebrar per aquest any l'Exposició de Primavera, sense despeses inútils i amb bones condicions. Projectes i iniciatives d'altres exposicions, com la dels Impressionistes francesos, que el violoncellista Pau Casals ha iniciat, la monogràfica de l'obra de Picasso, que ha proposat l'escultor Soto, i la sèrie d'art antic i modern que la Junta de Museus es proposa de realitzar, diuen que és indispensable el tenir un lloc apropiat i adaptat d'una manera permanent als usos que es presentin.

En primer lloc el Palau d'Exposicions d'Art, que així haurà de titular-se des d'ara el que fou Palau de les Arts Gràfiques de l'Exposició, haurà de servir cada any per a la celebració de les exposicions d'art dels dos «Salons» de Barcelona. Entre aquestes exposicions, tota manifestació que es projecti tindrà allí no sols un local acollidor que la ciutat oferirà als organitzadors, sinó un utilitatge ben conservat i ben administrat que, evitant despeses inútils i la varietat d'iniciatives transformistes que tant mal fan als edificis, reguli el moviment exposicionista i li doni un to digne i seriós que la categoria de Barcelona exigeix.

El nostre company Director General dels Museus, en el número 2 del nostre BUTLLETÍ (pàg. 56, volum de 1931), en exposar el projecte d'«Un arxiu de materials per a l'estudi de la història de l'art espanyol a Barcelona», deia: «Com a complement perfecte de la institució projectada, entenem que caldria organitzar periòdicament i de cara als estudiosos de l'art espanyol de tot el món, les exposicions monogràfiques de l'art ibèric. Cal fer amb mètode i per etapes el que es va fer l'any 1929. Cal que tot el món sàpiga que cada dos anys hi ha a Barcelona una exposició monogràfica d'art espanyol important.»

Esmentava aleshores els treballs fets per a portar a cap l'exposició de l'obra d'El Greco, que les circumstàncies polítiques aconsellaren d'ajornar, i indicava la possibilitat d'altres exposicions, tals com la de tapisseries gòtiques d'Espanya, la de les escoles de primitius de la península ibèrica comparades, la de l'art ibèric-àrab, etc.

Doncs, heus ací el local on aquestes exposicions podrien celebrar-se i que un petit servei administratiu pot mantenir i proveir per a tenir-lo a punt en el moment que convingui.

Partint de la construcció sòlida de l'edifici, unes senzilles obres d'habilitació, modificant l'aspecte interior de les cobertes, pot posar el nou palauet d'Exposicions d'Art en circumstàncies d'ésser utilitzat per totes aquestes manifestacions. Encara l'Exposició ha deixat materials que poden ésser aprofitats a n'aquest fi, i no dubtem que la Comissió de Parcs i Palaus de Montjuïc, que amb tant de zel vetlla per a fer donar un rendiment al que tants diners va costar a Barcelona, ens els facilitarà, tal com ho ha fet fins ara amb tot el que ha estat útil per a la instal·lació en curs dels nostres Museus d'Art.

P. BOHIGAS TARRAGÓ

Administrador General dels Museus d'Art

DONATIU DE LLIBRES DE LLUÍS MASRIERA

Es veritablement important un lot d'obres que acaba d'ingressar a la nostra Biblioteca, com a donatiu del senyor Lluís Masriera i Rosés, vocal de la Junta de Museus.

De la varietat de matèries a què es contrauen les obres alludides, procurarem donar-ne ací una lleugeríssima idea.

Són d'esmentar, en primer terme, diferents monografies del donador i del seu senyor pare, el notable artista Josep Masriera Manovens, llegides a l'Acadèmia de Ciències i Arts, i molt especialment l'obra d'aquest últim *Xifres decoratives*, esplèndidament editada.

Un crescut nombre de revistes nacionals i estrangeres, d'orfebreria i joieria, professió vinculada en els Masrieras, marca l'empremta familiar en aquest grup, el més important del donatiu.

Entre les revistes estrangeres, figuren la *Revue de la Bijouterie, Joaillerie et Orfèvrerie*, *Le Bijou* i *Le Diamant*, i, entre les publicades ací, *Revista de Joyeria*, *Joyeria Moderna* i *Estilo*, i a més algunes publicacions periòdiques de la *Asociación General de Artífices en Joyería y Platería*.

Completa el susdit grup un copiosíssim recull de catàlegs comercials il·lustrats de l'especialitat, publicats per les grans cases productores d'Espanya, França, Alemanya, Anglaterra, Suïssa, Itàlia i Estats Units. Acaben d'arrodonar-lo un bell seguit de catàlegs moderns de mobles, mosaics, ferros i altres manufactures d'art aplicat.

* * *

Quant a les arts industrials i decoratives en general, cal citar diferents manuals tècnics i algunes publicacions periòdiques, com *L'Art et l'Industrie*, *L'Art décoratif aux expositions de Beaux Arts*, *Magasin des Arts et de l'Industrie* i *Fantaisies Décoratives*. De les obres relatives a decoració antiga, esmentarem *Les Décorations Égyptiennes*, de Paul Marie, i de les referents a sistemes de decoració més properes a nosaltres, els àlbums de Lienard.

Hi ha també una col·lecció bastant completa de catàlegs il·lustrats de les exposicions celebrades tradicionalment a París per la *Société Nationale des Beaux Arts* i la *Société des Artistes Français*. Així mateix hi figura una aplega ben seleccionada de catàlegs de les exposicions que han tingut lloc en les nostres galeries particulars, entre elles les organitzades amb obres del propi donant i les d'art polonès

i miniatures persanes de la vella Sala Dalmau.

Abunden en el lot les obres remarcables per llur il·lustració, com la *Leyenda del Cid*, amb dibuixos de Pellicer; *El Viejo Marino*, amb litografies fetes segons dissenys de Gustau Doré, i la *Vida de las Flores*, traducció de la poc coneguda obra d'Alfons Karr, on es transcriuen en colors dibuixos allegòrics de Grandville, sadolls d'un romanticisme ingenu, però irresistiblement evocador. Són allistables a aquest grup diferents àlbums de F. Bac i Mars; dos, *El Murciélago* i *Catalunya*, de Modest Urgell, i l'intitulat *Dibujos y Apuntes*, editat en altre temps per *La Vanguardia*, on col·laboraren trenta cinc artistes catalans.

La il·lustració al boix està representada pel *Museo Dramático Ilustrado*, *La Ilustración Republicana Federal*, precursora de la primera República, i altres publicacions de la mateixa època. No són, certament, menyspreables alguns catàlegs comercials de petites manufactures, destinades a l'esbarjo popular, als quals el temps ha donat ja un caient folklòric.

De valor local, hi ha diferents guies de Barcelona, i entre altres exemplars interessants, un curiós àlbum-programa de les fires i festes de la Mercè, celebrades l'any 1877, així com un altre àlbum fotogràfic relatiu a l'exposició artístic-industrial oberta el mateix any a la Universitat.

Entre els butlletins d'entitats ingressats amb aquest lot, figuren bon nombre dels fascicles que publicaren l'Acadèmia de Ciències i Arts i l'Associació Artístic-Arqueològica Barcelonesa, de la qual conté també alguns dels seus àlbums, que tant contribuïren a divulgar entre nosaltres la cultura artística a l'últim terç del segle passat.

De les revistes d'art citarem, bé que ingressin incompletes, *Por el Arte*, *Pèl & Ploma*, *Museum*, *Forma*, *Il·lustració Catalana*, *Feminal*, *Il·lustración Artística*, etc.

Són dignes de menció especial un manual de dibuix de Jaume Serra i Gibert i alguns opuscles de Torras i Bages, sobre estètica i teoria de l'art.

També creiem esmentable un grup de biografies, en relació al fons monogràfic de la Biblioteca, com són les de Viladomat, Capmany, Ll. Rigalt, Serra Gibert, Pellicer, Lorenzale, Fortuny, Domènech Estapà, Miquel i Badia, etcètera.

E. C.

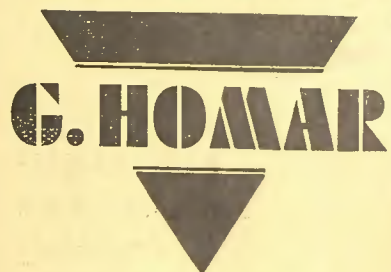

DECORACIÓ I
RESTAURACIÓ
DE TOTA MENA
DE PINTURES

FONT DE SA... NÚM. 8
Telèf. 5534

ANTIGUITATS
DECORACIÓ

CANU
Telèfon
BARCE

La Pinacoteca

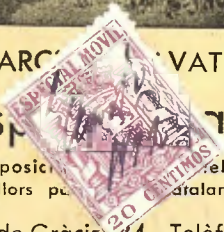

MARC... VATS

Gaspard ... **atjes**

Exposició dels
millors pintors catalans

Passeig de Gràcia, 34 - Telèf. 13704
BARCELONA

REPRODUCCIONS D'ART
ESCULTÒRIC

AMB DIVERSOS
MATERIALS

TOTA MENA
DE PATINES

LENA

Passeig de Gràcia, 61 - Telèf. 77832
BARCELONA

SALA BARCINO

V. GARCIA SIMON

EXPOSICIÓ
PERMANENT
d'obres d'Art
Modern dels
artistes

MARCS - GOTTLLURES

Rambla de Catalunya, n.º 29
Telèfon 15677

Granell i C.^a

VIDRIERS

VIDRIERES
EMPLOMADES

Enric C.
Telèfon núm. 72526
BARCELONA

PUBLICACIONS ESCOLARS CATALANES

ACABA DE PUBLICAR-SE

Llibre de la Natura

PRIMER GRAU

PER S. MALUQUER NICOLAU
I A. PARRAMON TUBAU

DE PRÒXIMA PUBLICACIÓ

Història de Catalunya

PRIMERES LECTURES

PER FERRAN SOLDEVILA

EDITADES PER

L'ASSOCIACIÓ PROTECTORA DE LA Llengua Catalana

DEMANEU-LES A

I. G. Seix i Barral Germans, S. A.

Provença, 219 - BARCELONA - Telèfon 71671

FUSTERIA
EBENISTERIA
MOBLES I
DECORACIÓ

**PARCERISAS
& Companyia**

Enric
n.º 8

Telèf
BARCELONA

Casa S arret
S - A

BOQUERIA, n.º 2
(cantonada Rambla)
Telèfon 16647

SASTRERIA

Secció especial per a confecció
d'uniformes de tota mena

**PERE
PASCUAL**

PINTURA DECORATIVA

Mallorca, 255
Telèfon 70702

**Enric Tarragó
Nogué**

FUSTER
Especialitzat
en treballs per a
Museus i Exposicions

EMBALATGE I TRANSPORT DE TOTA
MENA D'OBJECTES D'ART

Consell de Cent, núm. 283
Telèfon 14345 : BARCELONA

Filla de R. Virgili

MUNTATGE D'EXPOSI-
CIONS, TRANSPORT I
SEGUR D'OBRES

EMBALATGE
D'OBJECTES D'ART I
MOBLES DE LUXE

CASA FUNDADA
L'ANY 1880

Tallers, n.º 66 : BARCELONA : Telèfon 15276

Cristalleria Catalana S.A.

VIDRIERES ARTÍSTIQUES
I DE TOTES CLASSES

GRAN PREMI
Exposició Internacional
Barcelona, 1929

CRISTALLS
MIRALLS
GRAVATS
MOTLLURES
MARCS
ETC.

Central: Ronda de Sant Antoni, 56

Telèfon n.º 22035